

Висновки. Проблема формування витрат є однією з найактуальніших та найскладніших проблем кожного суб'єкта господарювання. Адже від рівня і динаміки витрат залежать не тільки фінансові результати окремих підприємств та їх структурних підрозділів, але й ефективність формування національного доходу на рівні держави загалом.

Зниження собівартості одне з головних джерел нагромадження, забезпечення розширеного відтворення в галузі. Воно може відбуватися за умов: скорочення витрат на виробництво при незмінному виході продукції, збільшення виробництва продукції при незмінних витратах або скорочення витрат при одночасному зростанні обсягів виробництва. Найперспективніший напрям зниження собівартості продукції тваринництва – підвищення продуктивності тварин, що ґрунтується на системі заходів по підвищенню економічної родючості кормових угідь і всебічній інтенсифікації виробництва.

Література:

1. Амбросов В.Я. Ефективність оптимізації інтенсивного кормовиробництва / В.Я. Амбросов // Вісник ХНУТСГ. Вип. 63. – Харків.: ХНУТСГ, 2006. – С. 8-19.

2. Аранчій В.І. Сучасний стан м'ясопродуктового підкомплексу та перспективи його розвитку / В.І. Аранчій // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – №1. – С. 134-138.

3. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / В.Я. Масель-Веселяк, О.В. Мазуренко / [Під наук. ред. акад. УААН П.Т. Саблука] – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 198 с.

4. Топіха І.Н. Ринок продукції тваринництва: проблеми залишаються / І.Н. Топіха // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2006. – Вип. 2. – С. 16-19.

5. Ярошенко С.П. Резерви підвищення конкурентоспроможності м'ясного підкомплексу України: теоретичні, методологічні, практичні аспекти / С.П. Ярошенко. – Суми: Козацький вал, 1998. – 251 с.

УДК: 657

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ЯК ШЛЯХ ЗМІЦНЕННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ

***Пилипенко К.А., к.е.н., доцент; Масляєва А.М., магістрант
Полтавська державна аграрна академія***

Висвітлено тенденції та проблеми формування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств як важливого чинника підвищення ефективності їх функціонування. Запропоновано методика оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості та створення системи управління ними на підприємствах.

Deals with trends and issues shaping receivables and payables enterprises as an important factor in improving the efficiency of their operation. The method of assessment receivables and payables, and a system management in enterprises.

Постановка проблеми. Характерною особливістю сучасного розвитку економіки України є глибокі економічні перетворення в сфері виробництва на основі ринкових відносин. Ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік дебіторсько-кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Суб'єкти господарювання на перший план висувують вирішення власних проблем, замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед партнерами. В поглиблення платіжної кризи вносить свою частку і не врегульованість бюджетної системи, що стосується несвоєчасної оплати державних зобов'язань, які здійснюються за рахунок бюджету. Вирішення вищенаведеної складної проблеми багато в чому залежить від вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків.

У ринкових умовах господарювання наявність у підприємства значних розмірів дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на фінансову платоспроможність, а також вилучає грошові кошти. Криза неплатежів стала однією з основних проблем в економіці, її прояви різноманітні.

Покупці, укладаючи угоди закупівлі, не прогнозують свої фінансові можливості. Постачальники, попередньо отримавши оплату за продукцією і надання послуг, відхиляються від умов договору і не виконують своїх зобов'язань. Банки затримують розрахунки за наявних коштів клієнтів, зтягують строки здійснення платіжних операцій і не забезпечують дисципліни розрахунків.

У кризових умовах господарювання для багатьох торговельних підприємств важливою проблемою економічного розвитку є нестача оборотного капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Розвиток ринкових відносин в Україні та досвід зарубіжних країн свідчать про залежність результатів діяльності підприємств від ефективності управління процесом формування і використання їх оборотного капіталу. Тому дослідження кредиторської заборгованості як важливого чинника підвищення ефективності функціонування підприємства набуває особливої актуальності.

Питання управління оборотним капіталом у сучасній літературі трактується насамперед як управління окремими компонентами оборотних коштів і джерелами оборотних коштів. Незважаючи на те, що зобов'язання є одним із трьох визначальних елементів у системі бухгалтерського обліку, багато питань, пов'язаних з обліком, аналізом і управлінням кредиторською заборгованістю торговельних підприємств, нині залишається недостатньо вивченими.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Історичний внесок у вивчення дебіторської та кредиторської заборгованості зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Л. Бабич, О. Білейченко, Є. Бикова, І. Бланк, Є. Брігхем, О. Василик, Дж. Ван Хорн, Л. Драгун, О. Єфімова, А. Золотарьов, І. Зятковський, К. Ізмайлова, А. Карбовник, В. Ковальов, М. Крейніна, Л. Ліготенко, А. Мазаракі, Л. Мартюшева, П. Орлов, Л. Павлова, А. Поддєрьогін, В. Столяров, А. Шеремет, М. Білик, Н. Матицина, Л. Городянська та інші.

Питання управління дебіторською та кредиторською заборгованістю у сучасній літературі трактується насамперед як управління окремими компонентами оборотних коштів і джерелами оборотних коштів [2, с. 78]. Незважаючи на те, що зобов'язання є одним із трьох визначальних елементів у системі бухгалтерського обліку, багато питань, пов'язаних з обліком, аналізом і управлінням дебіторською та кредиторською заборгованістю торговельних підприємств, нині залишаються недостатньо вивченими.

Постановка завдання. На основі вивчення теоретичних джерел та даних про кредиторську та дебіторську заборгованість необхідно дослідити її стан, визначити методику оцінювання та пріоритетні напрями вдосконалення управління для забезпечення ефективного використання їх оборотного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. З розвитком конкуренції на ринку та зниженням прибутковості, перспективи розвитку торговельного підприємства значною мірою залежить від стану кредиторської заборгованості та управління нею. Вміння планомірно і раціонально керувати кредиторською заборгованістю в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси останнього на виживання. Основні причини збитковості підприємств криються в неефективному управлінні оборотним капіталом, у послабленні контролю за дотриманням розрахунково-платіжної дисципліни, що призвело до значного зростання кредиторської заборгованості як основного джерела формування фінансових ресурсів багатьох підприємств.

Кредиторська заборгованість складається із боргів підприємства іншим підприємствам, організаціям або окремим особам, наприклад, постачальникам - за отримані, але не оплачені сировину і матеріали, підрядники - за виконані роботи і надані послуги, які також не оплачені. Кредиторами можуть виступати і окремі особи, яким підприємство за що не будь заборгувало грошові суми, наприклад, утримало аліменти, але ще не перерахувало їх отримувачам.

В сучасних умовах найскладнішим питанням є управління дебіторською заборгованістю, що пов'язано з проблемою неплатежів. Підприємства першочергово розв'язують власні проблеми, незважаючи на використання фінансових зобов'язань із платежів перед контрагентами. Така поведінка підприємств зумовлена відсутністю їхньої майнової відповідальності за невикористання договірних зобов'язань і дає їм змогу ухилятися від взаєморозрахунків із контрагентами. Враховуючи таку ситуацію, дедалі більше зростає необхідність управління дебіторською заборгованістю.

На кожному етапі економічного та політичного розвитку в Україні та в світі відбувалися істотні зміни в трактуванні поняття «дебіторська заборгованість».

З іншого боку у процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає необхідність у проведенні розрахунків із своїми контрагентами. Відвантажуючи виготовлену продукцію, підприємство, як правило, не отримує оплату одразу, тобто відбувається процес кредитування покупця. Тому протягом періоду від моменту відвантаження продукції до моменту надходження платежу, кошти підприємства знаходяться у вигляді дебіторської заборгованості.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 11 «Зобов'язання» [5, 6].

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та її сума може бути достовірно визначена.

Важливим напрямом управління дебіторською заборгованістю, на відміну від її контролю, є можливість не тільки збирати прострочені рахунки і позбавлятися безнадійних боргів, але й вивести підприємство на високий рівень прибутковості. Тому підприємству при управлінні дебіторською заборгованістю доцільно розробляти алгоритм оцінки покупців за рівнями ризиковості. Подібна градація зручна для ухвалення рішень у господарській діяльності. Особливістю управління дебіторською заборгованістю є її регулювання в умовах автоматизації [1].

Важливими факторами фінансової стійкості є податкова й кредитна політика, ступінь розвитку фінансового ринку, страхової справи й зовнішньоекономічних зв'язків, використання порівняльних й абсолютних переваг міжнародного поділу праці.

Підприємство може одночасно мати кредиторську і дебіторську заборгованість. Покривати одну заборгованість іншою забороняється. Дебіторська заборгованість показується в активі, кредиторська – в пасиві бухгалтерського балансу. Мета і задачі встановлення кредиторської заборгованості – це виявлення подібних недоліків, якщо вони мають місце в балансі; визначення достовірної інформації про кредиторську заборгованість і перевірка правильності її віднесення з метою недопущення безпідставного зменшення оподаткованого прибутку підприємств, тобто перевірка законності операцій з кредиторською заборгованістю.

Для поліпшення фінансового стану підприємства необхідно регулярно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, їх рівнем, показниками оборотності та періодом погашення заборгованості. У господарській практиці підприємств цьому аспекту управління зобов'язаннями не приділяють достатньої уваги, що призводить до безконтрольного зростання боргів, зокрема і прострочених, погіршення фінансового стану підприємств. Швидша оборотність дебіторської заборгованості, порівняно з кредиторською, дає змогу підприємству отримати грошові кошти від дебіторів і спрямувати їх на погашення боргів кредиторам. Окрім цього, протягом певного періоду (різниця між періодами погашення дебіторської і кредиторської заборгованості) в розпорядженні підприємства будуть наявні вільні грошові кошти. З цієї позиції прискорення оборотності дебіторської заборгованості й уповільнення кредиторської покращує фінансовий стан підприємства, що свідчить про виважену кредитну політику підприємства. Вдалу кредитну політику підприємства характеризує перевищення абсолютної величини дебіторської заборгованості над кредиторською, що свідчить про нарощування господарського обороту. Натомість, в умовах інфляції значне пере-

вищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства. Таким чином, оцінка впливу балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства повинна здійснюватись з врахуванням рівня платоспроможності та відповідності періодичності перетворення дебіторської заборгованості в грошові кошти, періодичності погашення кредиторської заборгованості.

Призначення перевірок кредиторської заборгованості – допомогти підприємству сформулювати рекомендації і визначити заходи по ліквідації заборгованості не лише як засобів покращення розрахункових операцій, але і фінансового походження підприємства. А в державних масштабах з'являється можливість ліквідувати ланцюг неплатежів, тобто обминути платіжну кризу.

Зобов'язання визначається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод в майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визначене зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. Кредиторська заборгованість, хоча і є тимчасовим залучення позикових засобів, в результаті негативно впливає на стан підприємств, оскільки наявність кредиторської заборгованості говорить про неплатоспроможність підприємства і підриває його авторитет у покупців і замовників. Кредиторська заборгованість з терміном позовної давності, що стік, підлягає віднесенню до бюджету, тобто остаточно вилучається з господарської діяльності підприємств – боржників.

Розробка шляхів підвищення ефективності управління зобов'язаннями підприємств пов'язана з низкою проблем. По-перше, обмеженість джерел інформації для аналізу зобов'язань пов'язана з відсутністю повної і достовірної інформації про прострочену заборгованість. Формування достовірної обліково-аналітичної інформації дасть змогу здійснювати аналітичні розрахунки і своєчасно приймати обґрунтовані рішення у сфері управління зобов'язаннями підприємства. По-друге, загальноприйнята методика аналізу фінансового стану підприємств (зокрема боргових зобов'язань), застосовувана підприємствами, полягає в механічному порівнянні отриманих даних із нормативами без адаптації її до особливостей діяльності в торгівлі.

Фінансові коефіцієнти мають статичний характер. Необхідний комплексний і всебічний розгляд та інтерпретація значень фінансових коефіцієнтів до конкретної ситуації. По-третє, оцінка короткотермінових зобов'язань підприємств має епізодичний характер, що призводить до виникнення кризових ситуацій. Необхідно регулярно і результативно здійснювати аналіз договірних умов підприємства, прогножуючи розміри кредиторської і дебіторської заборгованості. Разом із тим, ефективність управлінських рішень знижується внаслідок відсутності індексації зобов'язань, особливо дебіторської і кредиторської заборгованості.

Висновки. Для забезпечення стабільного розвитку торговельного підприємства необхідні постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також чітка організація управління його кредиторською заборгованістю. Побудову

та вдосконалення системи управління кредиторською заборгованістю на підприємствах торгівлі пропонуємо здійснювати шляхом виділення основних понять і процедур системи управління кредиторською заборгованістю; виявлення існуючих проблем формування та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві; формування моделі управління кредиторською заборгованістю з урахуванням особливостей галузі та підприємства; побудови інформаційної системи; адаптації документообігу до обраної інформаційної системи; розподілу відповідальності за формування кредиторської заборгованості та створення механізму мотивації і стимулювання її зниження.

На сьогоднішній день для ефективної і, більш того, максимально прибуткової діяльності підприємства необхідно з повною відповідальністю ставитися до ведення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості. Так як процес розрахунків з контрагентами є провідним напрямком діяльності суб'єктів господарювання, а дебіторська та кредиторська заборгованості одним з головних складових елементів.

Література:

1. Бондаренко О. С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості / О. С. Бондаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 17-22.

2. Колодяжна К.А. Управління оборотними коштами і їхня роль в діяльності торговельних підприємств / К.А. Колодяжна // Торгівля і ринок України : зб. наук. праць. - Вип. 28, .Т 2. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ, 2009. - - С. 76-82.

3. Акімова Н. С. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості / Н. С. Акімова // Науково технічний збірник. - Харків, 2007. - Вип. 77. - С. 268 - 272.

4. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України за № 237 від 08.10.1999 р.

5. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», зареєстровано в Міністерстві юстиції України за № 85/4306 від 11.02.2000 р.

УДК 330.332.001.13:663.541

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА БІОЕТАНОЛУ ІЗ ЦУЦКРОВОГО БУРЯКА

Прийдак Т.Б., асистент

Полтавська державна аграрна академія

У статті проведено аналіз потенційних можливостей розвитку цукробурякової галузі як сировинної бази для виробництва в Україні біоетанолу. Запропоновані організаційно-економічні заходи держави щодо стимулювання виробництва та споживання біопалива.

This article provides an analysis of the potential development of sugar industry as raw materials for ethanol production in Ukraine. The organizational-economic measures to stimulate the state of production and consumption of biofuels.